

"Kadîr-i Zülcelâl herbir unsura çok vazifeler vermiş ve herbir vazifede çok neticeler verdiriyor..." Âdil ve Rahîm, Kadîr ve Hakîm, neden hususî hatalara hususî ceza vermeyip koca bir unsuru musallat eder?

"Beşinci sual: Âdil ve Rahîm, Kadîr ve Hakîm, neden hususî hatalara hususî ceza vermeyip koca bir unsuru musallat eder? Bu hal cemâl-i rahmetine ve şümül-u kudretine nasıl muvafık düşer?"

"Elcevap: Kadîr-i Zülcelâl herbir unsura çok vazifeler vermiş ve herbir vazifede çok neticeler verdiriyor. Bir unsurun birtek vazifesinde bir tek neticesi çirkin ve şer ve musibet olsa da, sair güzel neticeler, bu neticeyi de güzel hükmüne getirir. Eğer bu tek çirkin netice vücuda gelmemek için, insana karşı hiddete gelmiş o unsur o vazifeden men edilse, o vakit o güzel neticeler adedince hayırlar terk edilir; ve lüzumlu bir hayrı yapmamak şer olması haysiyetiyle, o hayırlar adedince şerler yapılır—ta birtek şer gelmesin gibi, gayet çirkin ve hilâf-ı hikmet ve hilâf-ı hakikat bir kusurdur. Kudret ve hikmet ve hakikat, kusurdan münezzehtirler. Madem bir kısım hatalar, unsurları ve arzı hiddete getirecek derecede bir şümüllü isyandır ve çok mahlûkatın hukukuna bir tahkirli tecavüzdür. Elbette, o cinayetin fevkalâde çirkinliğini göstermek için, koca bir unsura, küllî vazifesi içinde, *"Onları terbiye et!.."* diye emir verilmesi ayn-ı hikmettir ve adalettir ve mazlumlara ayn-ı rahmettir."(1)

Allah, kainattaki bir unsura yüz vazife takmış olsa, bunun doksanı hayırlı ve güzel neticeler verse, ama bir kaçı da bazı küçük zararlara vasıta olsa, o zaman, o unsurun hayrı, zararına galip olmasından, sevk ve faaliyeti gerekli olur.

Şayet Allah, o unsuru birkaç cüzi zararından dolayı men edip, faaliyetinden geri bıraksa, o doksan faydalı ve güzel neticesi kaybolacağından, tam zararlı bir tablo ortaya çıkar. Bu ise Allah'ın rahmet ve hikmetine zıt olur.

Mesela, yağmur unsurunu düşünelim, yağmurun yüz vazifesinin doksan dokuzu insanlığa ve mahlukata faydalı ve güzel neticeler veriyor. Geriye kalan bir kaç zarar ise, yine kendi tedbirsizlik ve dikkatsizliğimizin bir neticesidir. Sel gibi afetlerin, derenin önüne yapılan hanemize zarar vermesi, yağmurun suçu değildir. Kendi suçumuzun bir sonucudur. Kendi hatamız neticesinde selin yıktığı hanemize zarar gelmemesi için, keşke yağmur olmasa idi, ya da yağmasaydı desek, o zaman bir tek zarar gelmemek için küllî bir hayır ve faydayı yok etmiş oluruz. Bu da o küçük zarara kıyaslanamayacak kadar büyük bir zarar olur.

Onun için hikmet ve hayır, küçük zararlara bakmaz, neticede hasıl olan külli hayra bakar, ona göre yaratır.

Allah, deprem gibi bir unsura çok hikmet ve gayeler takmıştır. Tıpkı yağmur misalindeki gibi. Ama bu depremin neticelerinde cüzi zarar ve şer gibi duran haller de vardır. Allah, cüzi şerler gelmemek için, bu unsuru hareketten men etmiyor. Eğer men etse, o zaman ona takılan çok hayırlı ve güzel neticeler gidecek ve külli şer olacak.

Deprem, sel, yangın gibi afetler daha ziyade insanların umumi kusur ve yanlışlarına hem bir ceza, hem de terbiye hükmünde olmasından, zahiri olarak rahmet ve cemale uygun düşmüyor gibi görünüyor. Ama, altında çok rahmet ve güzellikler vardır.

Mesela, depremde zayi olan malların sadaka yerine geçmesi, gaflet ve dalalette olanlara bir ikaz olması gibi neticeleri vardır. Aksi takdirde gafletten uyanmayan insanların ebedi hayatları tehlikede kalacaktı. İşte bunun gibi ve daha bilmediğimiz bir çok rahmet ve güzel yönleri vardır. Bunların tahakkuk etmesi o unsurun hareketine bağlıdır. *O zaman Allah, neticede hasıl olacak güzellik ve hayırlar için depremin gelmesine müsaade ediyor, cüzi zararlarına bakmıyor, diye anlayabiliriz.*

(1) bk. [Sözler, On Dördüncü Söz](#)